

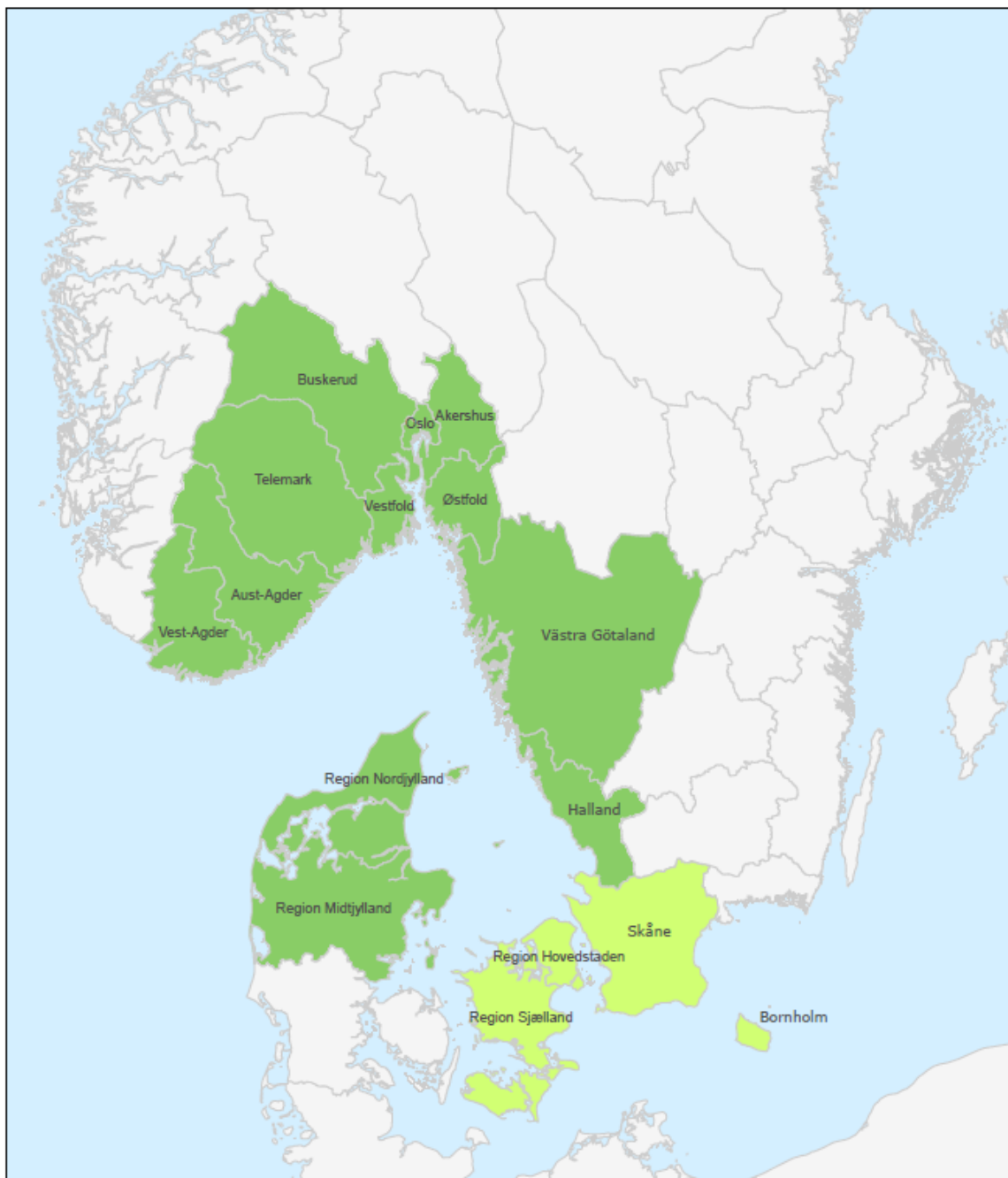
Høringsversion

Program for europæisk territorielt samarbejde

Interreg

Øresund-Kattegat-Skagerrak

2014-2020

Europas grønne hjerte, blå lunger og skarpe hjerne

Indholdsfortegnelse

Forberedelse til programperioden 2014-2020.....3

Interregprogrammet i en sammenhæng.....4

Programmets bidrag til Europa 2020 og Østersøstrategien

Kobling til andre EU-programmer og strategier

Grænseregional merværdi

Varige effekter

Udfordringer og muligheder for det fælles programområde

Udfordringer og muligheder for delområderne

Beskrivelse af tematiske mål.....7

Horisontale kriterier

Tematisk mål 1: Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation

Tematisk mål 2: Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer

Tematisk mål 3: Fremme af bæredygtig transport og afskaffelse af flaskehalsproblemer i vigtige netinfrastrukturer

Tematisk mål 4: Fremme af beskæftigelse og støtte til arbejdskraftens mobilitet

Bilag 1: Komplet indholdsfortegnelse til det endelige programdokument14

Forberedelse til programperioden 2014-2020

Regionerne Halland, Skåne, Västra Götaland, Hovedstaden, Sjælland, Nordjylland og Midtjylland samt fylkeskommunerne Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder har skrevet et nyt operativt programforslag til det grænseoverskridende samarbejdsprogram Interreg Øresund-Kattegat-Skagerrak (ØKS) inden for målet af Europæisk territorialt samarbejde 2014-2020. På foranledning af de danske, svenske og norske regeringer har Region Skåne koordineret forberedelsen.

Indledningsvist fremsatte en syntese gruppe prioriteringerne ud fra indspil fra de deltagende regioner og deres udviklingsstrategier samt forskellige analyser og studier, som er blevet gennemført. Skrivegruppen har konkret skrevet programforslaget, og en Joint Programming Committee er forberedende organ for den Politiske Strategi Gruppe, der består af politiske repræsentanter fra hver eneste af de femten deltagende regioner og fylkeskommuner. Den politiske strategigruppe er blevet givet opgaven til at tage stilling til og aflevere det operative program til regeringerne i Danmark, Norge og Sverige.

Nuværende forvaltende myndighed, det nuværende programsekretariat og konsulentfirmaet Sweco Eurofutures, der står for ex-ante evalueringen, deltager også i arbejdet. Der føres løbende dialog med EU-kommissionen, det svenske Näringsdepartement, den danske Erhvervsstyrelse samt det norske Kommunal- og Regionaldepartement ligesom med de tilstødende strukturfundsprogram.

I udarbejdelsen af forslaget til programmet tilstræbes der høj inddragelse af de berørte aktører på regionalt og lokalt plan. Under forberedelsesprocessen er et antal referencepersoner blevet identificeret, og der er blevet ført en dialog omkring indholdet. En bred høring sker i løbet af sommeren 2013 med udgangspunkt i private og offentlige aktører, der er identificeret af de femten deltagende regioner. Det drejer sig om kommuner, regioner, erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter, civilsamfundet, universiteter og videregående uddannelser samt andre offentlige myndigheder, der er relevante for programmet. Også fra grænseoverskridende

organisationer efterspørges høringsvar. Disse organisationer svarer også til programmets målgruppe.

De analyser og studier, der har dannet grundlag for programforslaget er:

- Programvurderinger af Interreg IV A Øresund-Kattegat-Skagerrak
- Added Value of Cross-Border and Transnational Cooperation in Nordic Regions, Nordregio Working Paper 2012:4
- SWOT-analyse for Kattegat-Skagerrak området
- Den Øresundsregionale Udviklingsstrategi (ØRUS)
- Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Sweden for the period 2014-2020
- Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Denmark for the period 2014-2020
- Faktaark – Øresund – Kattegat – Skagerrak, ESPONs TerrEvi-projekt (november 2012)
- KUSK – analysegrundlag til dele af KASK-området
- Regionernes indspil med strategiske dokumenter

Budgettet er i øjeblikket ikke fastsat, men kommer sandsynligvis til at ligge på omtrent det samme niveau som i den nuværende programperiode, det vil sige omkring 120 millioner euro inklusive norske Interreg-midler til 2014-2020. Programmet kommer ligesom i den nuværende programperiode til at bestå af to delområder, Øresund og Kattegat-Skagerrak. Det er også muligt at søge projektmidler til projekter, der dækker hele programmets geografiske område. Programmets budget vil indikativt blive fordelt med 40 % til de respektive delområder samt 20 % til ØKS-projekt. Medfinansieringsgraden vil formodentligt ligge på 50 % på samme måde som i det nuværende program. Midlerne vil også blive fordelt mellem de tematiske mål ud fra en afvejning af kriterier, såsom

- det tematiske måls karakter (bredde, på tværs af sektorer)
- forventede omkostninger for et "typisk" projekt under det aktuelle mål
- efterspørgslen sammenlignet med, hvordan det har set ud i det nuværende program
- additionalitet i forhold til andre relevante EU-programmer og national finansiering
- EU's og medlemsstaternes prioritering af det aktuelle mål
- programregionens prioritering af de tematiske mål.

Interregprogrammet i en sammenhæng

Programmets bidrag til Europa 2020 og Østersøstrategien

Programmet for Øresund–Kattegat–Skagerrak 2014–2020 har den vigtige funktion at knytte Europa 2020-strategien sammen med de nationale planer og de regionale og lokale udviklingsplaner. Programmet skal kunne finansiere indsatser inden for rammerne af de makroregionale strategier, såsom Østersøstrategien, andre tværnationale strategier samt regionale og lokale udviklingsplaner.

Intelligent bæredygtig vækst for alle er den overordnede vision i Europa 2020, med fem klare mål for beskæftigelse, innovation, uddannelse, social samhørighed, energi og klima, der skal nås inden 2020. Hvert medlemsland har godkendt sine nationale mål for de respektive områder.

Østersøstrategien skal bidrage til et bedre miljø, stærk og bæredygtig vækst, mindre økonomiske ulighed og mindre grænseoverskridende kriminalitet. Østersøstrategiens tre mål er at 1) redde havmiljøet, 2) koble regionen sammen og 3) øge velstanden.

De fire tematiske mål, der er valgt for programmet, går fint i tråd med målene for Europa 2020 og dele af Østersøstrategien. Dermed vil indsatser kunne finansieres inden for programmet, hvilket bidrager til at opnå målene for strategien.

Kobling til andre EU-programmer og strategier

Interregprogrammet Øresund-Kattegat-Skagerrak har tydelige berøringspunkter med flere andre EU-programmer, for eksempel:

- Horisont 2020
- Connecting Europe Facility
- Life+
- Landdistriktsprogrammet
- Den Europæiske Fiskerifonden
- Interreg:
 - o Nordsøprogrammet
 - o Østersøprogrammet
 - o Det sydlige Østersøprogrammet
 - o Sverige-Norge-programmet
 - o Det dansk-tyske program
- Nationale og regionale strukturfondsprogrammer (i Sverige og Danmark)

Ansøgere skal tydeligt vise, hvorfor projektet passer bedst ind i ØKS-programmet (i forhold til andre Interregprogrammer, sektorprogrammer eller i de nationale og regionale strukturfondsprogrammer) Interregprogrammerne adskiller sig fra sektormæssige og nationale/regionale programmer ved behovet for grænseoverskridende samarbejde og udvikling af fælles løsninger på problemer og muligheder.

Grænseregional merværdi

De projekter, der finansieres af programmet, skal have en tydelig grænseregional merværdi inden for det geografiske område Øresund-Kattegat-Skagerrak. Der er forskellige typer af identificeret merværdi, som projekterne kan resultere i:

- Skabe administrative og institutionelle strukturer for samarbejde og samhørighed
- Læring ved overførsel af metoder, modeller, data, viden samt idéer og visioner

- Finde løsninger på fælles problemer, der løses bedre eller hurtigere gennem et grænseregionalt samarbejde
- Skabe kritisk masse – sammenlægning af ressourcer for at skabe et større fælles potentiale end det, der er inden for den enkelte region eller land.

Det nye program har et tydeligere tematisk fokus end de foregående og høje ambitioner om grænseregional interaktion. En yderligere udvikling af EU-kommissionens ambition om at øge muligheden for at skabe synergieffekter med EU's øvrige fonde og programmer

Varige effekter

Programmet bør stræbe efter, at der etableres varige samarbejdsstrukturer, og at indsætterne giver langsigtede og varige forandringer indenfor de områder, som prioriteres af programmet. Det kan for eksempel handle om, at resultaterne bliver en integreret del af en virksomhed eller bidrager til strategisk indflydelse i form af aftaler, policy og udviklingstrategier, samt skaber forudsætninger for fortsat udvikling.

Det er vigtigt at stimulere indsatser, som genererer samarbejde og synergieffekter mellem projekter, der arbejder inden for det samme tematiske område. For at opnå dette skal projekter, der arbejder inden for det samme tematiske mål, indgå i ØKS' temanetværk:

- De tematiske netværker skal oprettes på tværs af hele programmets geografiske område og skabe sammenhæng/kritisk masse på baggrund af de forskellige indsatser og resultater, der viser sig i projekterne
- De skal stræbe efter varige effekter ved at engagere ejere og målgrupper
- De skal sikre, at erfaringerne kan udveksles løbende, og at der kan opstå synergi mellem projekterne

Udfordringer og muligheder for det fælles programområde

Øresund-Kattegat-Skagerrak-området er en attraktiv region, kendetegnet ved en god økonomi, et højt uddannelsesniveau og let tilgængelighed til natur og havområder.

Det er vigtigt at se Øresund-Kattegat-Skagerrak-området i en global sammenhæng. Vækst og udvikling afhænger af hændelser i andre dele af verden. ØKS-regionen har styrker og kompetencer, der skaber efterspørgsel også i lande med betydeligt højere vækstrater end den, der er i vores eget geografiske område. I det internationale perspektiv er der et potentiale for indbyggere og virksomheder i ØKS-regionen, både hvad angår beskæftigelse og eksport af varer og ydelser såvel som udveksling på forskningsområdet. Regionen har også en konkurrencefordel i et internationalt perspektiv med hensyn til miljø- og klimaarbejde, hvor der er mulighed for forskning, innovation, iværksætterånd og beskæftigelse. Øresund-Kattegat-Skagerrak vurderes til at have gode muligheder for at være en af Europas førende regioner med hensyn til forskning, højteknologisk udvikling og innovation.

ØKS-regionen er kendetegnet af relativt små sociale uligheder, god velfærd, stærk økonomi og let adgang til naturressourcer. Der er dermed gode muligheder, for at regionen skal kunne blive en drivkraft for bæredygtig udvikling.

I ØKS-regionen er der international konkurrenceevne og høje kompetencer inden for mange forskellige brancher og sektorer. Nogle af de styrkeområder, der ofte vendes tilbage til i de forskellige analyser, er informations- og kommunikationsteknologi (IKT), biovidenskab, ren teknologi, søfartssektoren, turisme, kreative erhverv/oplevelsesindustri, bilindustri, proces- og kemisk industri, vedvarende energi, landdistrikternes erhverv, inklusive fødevarerindustri samt, velfærds- og sundhedsteknologi.

ØKS-regionen har gode forudsætninger for at gå forrest i udviklingen af en økonomi med lav CO₂-udledning og at udnytte det markedspotentiale, som overgangen medfører. Styrkepositionerne kan hovedsageligt relateres til en høj grad af bevidsthed om og fælles forståelse af udfordringerne vedrørende klima- og energispørgsmål i programområdet, de etablerede strukturer som det nordiske el-marked, en velfungerende offentlig sektor og kort afstand mellem forvaltning, politik og borgere, stærke vidensmiljøer, nem adgang til vedvarende ressourcer og et veludviklet erhvervsliv.

Tilgængelighed og mobilitet er en vigtig forudsætning for vækst, økonomisk udvikling og balance i regionen. Det er også vigtigt, at der er let tilgængelighed for alle, for at regionen skal være tiltrækkende at besøge, bo, studere, arbejde og drive erhverv i. Effektiv og bæredygtig

transport inden for programmets geografiske område og mellem ØKS-området og andre markeder er en forudsætning for erhvervslivet.

De fælles hav- og kystområder i ØKS-området påvirker regionens udvikling og tiltrækningskraft. Vandkvaliteten og havets ressourcer er afgørende for blandt andet udviklingen af turisme, fiskeri og afledte erhverv. Samtidig er ØKS et havområde med omfattende søfart. Det indebærer et stort potentiale for udvikling, men indebærer også en risiko for ulykker og naturkatastrofer.

En overordnet udfordring handler om demografien, med en stadigt ældre befolkning og færre, der skal forsørge stadigt flere. Samtidig står vi over for udfordringer i kraft af lav erhvervsdeltagelse blandt unge og udsatte grupper. Arbejdsmarkedet i Sverige, Norge og Danmark har meget til fælles, og der er en lang tradition for samarbejde og udveksling landene imellem. Regionerne i programområdet har dermed gode forudsætninger for at drage nytte af hinandens erfaringer og at samarbejde hen over grænserne vedrørende arbejdskraftens frie bevægelighed, øget beskæftigelse samt samarbejde mellem erhvervslivet og innovationssystemet.

Udfordringer og muligheder for delområderne

Programmet er opdelt i to delområder, eftersom der er visse forskelle i muligheder og udfordringer i delområderne Øresund og Kattegat-Skagerrak. I Øresundsregionens udviklingsstrategi, der blev godkendt i 2010, er udfordringerne forbundet med de fire prioriterede områder:

- viden og innovation
- kultur og oplevelser
- samlet og varieret arbejdsmarked
- tilgængelighed og mobilitet

I den SWOT-analyse, som blev lavet for Kattegat – Skagerrak 2011, blev det konstateret, at Kattegat og Skagerrak har en attraktiv natur, et højt uddannelsesniveau, stærke forskningsmiljøer med veludviklede regionale innovationssystemer, gode transportforbindelser i nord-sydlig retning, og et højt BRP, fælles områder med udvikling af erhvervslivet og gode muligheder for udvikling af vedvarende energi. Klimaforandringer, miljøforandringer og udnyttelse af naturens ressourcer udgør dog en trussel mod regionens tiltrækningskraft og kan forventes at påvirke hele samfundet. Selvom KASK har en højere andel af unge og en lavere andel af ældre end EU-gennemsnittet, er der områder, hvor forsørgerbyrden stiger på grund af den demografiske udfordring, og der er risiko for mangel på arbejdskraft inden for visse fag, for eksempel inden for pleje og omsorg. Det faktum, at gods- og trafikmængden ventes at stige kraftigt, indebærer et øget pres på jernbane- og vejnettet.

Beskrivelse af tematiske mål

Regionernes indspil til tematiske mål er blevet analyseret sammen med flere strategiske dokumenter, for eksempel de regionale udviklingsplaner. Derefter har diskussion om og opvejningen af den grænseregionale merværdi, kritisk masse, helhedsperspektiv og kobling til andre EU-programmer ført til at følgende tematiske mål foreslås til Interreg Øresund–Kattegat–Skagerrak 2014-2020 ud fra EU-kommissionens 11 mål¹ i udkastet til ETC-forordningen:

- At styrke forskning, teknologisk udvikling og innovation.
- At støtte overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer
- At fremme bæredygtig transport og afskaffelse af flaskehalsproblemer i vigtige netinfrastrukturer
- At fremme beskæftigelsen og støtte til arbejdskraftens mobilitet

Inden for hvert tematiske mål er nogle investeringsprioriteringer blevet valgt, og der gives eksempler på typer af tiltag, der er særligt relevante set ud fra et Øresund-Kattegat-Skagerrak-perspektiv.

Demonstrationsprojekter og tests af ny teknik og teknologi kan finansieres, hvis der er en klart grænseoverskridende merværdi og additionalitet i forhold til projektpartnerens ordinære virksomhed og indsatser inden for andre EU-programmer og de nationale og regionale programmer. Projekterne kan bidrage til at forberede, tilrettelægge og forbedre udnyttelsen af planlagte, grænseoverskridende investeringer i infrastruktur, for eksempel inden for transport og energi.

Horisontale kriterier

Der skal tages hensyn til de horisontale kriterier, der foreslås af EU-kommissionen, ved udarbejdelse, udformning, projektudvælgelse, vurdering og gennemførelse af alle projekttaktiviteter. De tre identificerede kriterier for 2014-2020 er:

- bæredygtig udvikling
- lige muligheder og ikke-diskriminering
- ligestilling

Kriterierne skal virke som drivkraft til bæredygtig vækst og regional konkurrenceevne. Ved at lade de horisontale kriterier løbe som en rød tråd igennem projekterne øges potentialet for at opnå vækst inden for de tematiske mål.

Begrebet bæredygtig udvikling indbefatter tre dimensioner:

- social bæredygtighed drejer sig om at bygge et stabilt og dynamisk samfund på lang sigt, hvor de grundliggende menneskelige behov opfyldes.
- økonomisk bæredygtighed handler om langsigtet forvaltning af menneskelige og materielle ressourcer
- økologisk bæredygtighed kan defineres som, at udviklingen ikke må ske på bekostning af natur- og miljøværdier

Hvert projekt, der gennemføres inden for programmet, kan nødvendigvis ikke opfylde alle dimensioner for bæredygtig udvikling. Derimod skal der altid foretages afvejningerne i forhold til de overordnede mål og prioriteringer, så udviklingen sammenlagt kan blive bæredygtig. Et bæredygtigt samfund skal tilfredsstille nutidens behov uden at sætte de kommende generationers behov over styr.

¹ EU-kommissionens forslag til tematiske mål, som skal bidrage til EU's strategi for intelligent og bæredygtig vækst for alle:

1. At styrke forskning, teknologisk udvikling og innovation.
2. At øge adgangen til, anvendelsen og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi.
3. At styrke konkurrenceevnen for små og mellemstore virksomheder.
4. At støtte overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer.
5. Af fremme tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og styring.
6. At beskytte miljøet og fremme af ressourceeffektivitet.
7. At fremme bæredygtig transport og afskaffelse flaskehalsproblemer i vigtig netinfrastrukturer
8. At fremme beskæftigelsen og støtte til arbejdskraftens mobilitet.
9. At fremme social inklusion og bekæmpe fattigdom.
10. At investere i uddannelse, kvalifikationer og livslang læring.
11. At styrke den institutionelle kapacitet i effektiv offentlige forvaltning.

Kriteriet for lige muligheder og ikke-diskriminering har til hensigt at fremme lige muligheder og forebygge diskriminering på grund af køn, etnisk herkomst, religion eller overbevisning, funktionshandicap, alder eller seksuel orientering, mens samarbejdsprogrammet udarbejdes, udformes og gennemføres. Manglende integration og fravær af mangfoldighed er ikke bare et socialt problem, det betyder også at vækstpotentialet ikke udnyttes fuldt ud. At inddrage dette perspektiv i et projekt betyder, at alle får mulighed for at bidrage med deres unikke erfaring og kompetence, så samfundets mangfoldighed bliver et aktiv. Det giver blandt andet mulighed for at nå nye markeder, forbedre markedspositioner, udvide rekrutteringsgrundlaget, øge kreativiteten og forbedre imaget.

Det er hensigten med ligestilling, at kvinder og mænd skal have de samme muligheder, rettigheder og pligter på alle livets områder. Det kan for eksempel dreje sig om magt og indflydelse, økonomi, erhvervsliv, arbejde, arbejdsvilkår og uddannelse. At have et ligestillingsperspektiv i et projekt indebærer, at man forsøger at synliggøre kvinder og mænds vilkår, og at kvinder og mænds kundskaber og viden udnyttes. Inden for projektplanlægning er det vigtigt at tænke på hvilke konsekvenser de forskellige indsatser har for kvinder og mænd.

Tematisk mål 1: At styrke forskning, teknologisk udvikling og innovation

Øresund-Kattegat-Skagerrak står efter europæisk målestok stærkt med international høj videnskabelig kvalitet og innovative regioner. For at udvikle og udnytte denne stærke position kræves der indsatser for bedre at koordinere regionens ressourcer og kompetencer, målrettet grænseoverskridende satsning på spidskompetenceområder samt udnyttelse af komplementære styrkeområder. Fælles styrker kan for eksempel udvikles inden for sundhedsvidenskab, biovidenskab, cleantech, det maritime område, kreative erhverv og IKT samt materialeforskning. Generelt kan ØKS-programmet medvirke til skabelse af merværdi og en kursændring inden for hele programmets geografiske område gennem grænseoverskridende projekter og sammenkobling af forsknings- og innovationsmiljøer over grænserne.

Investeringsprioritering 1.1: Stærkere strukturer for forskning og innovation. (fremme forsknings- og innovationsinfrastruktur (F&I) og kapacitet til at udvikle F&I-ekspertise og fremme kompetencecentre, herunder navnlig kompetencecentre af europæisk interesse)

Hensigten med denne investeringsprioritet er at styrke programregionens konkurrenceevne og ekspertise inden for strategiske områder og styrkepositioner inklusive de indsatsområder, der udpeges i de regionale udviklingsstrategier. Indsatserne skal gøre det muligt at udnytte de kompetencer og styrkeområder, der kendetegner og er fælles for store dele af programmets geografiske område. Der er brug for øget forståelse for grænseoverskridende tilgange og udfordringer, så disse kan føre til samarbejde og være nyttige i grænseregionerne.

Specifikt mål 1.1.1: Øget og stærkere samarbejde omkring spidskompetenceområder, fx centers of excellence.

Typer af aktiviteter:

- Samarbejdsprojekter, der koordinerer og forstærker ressourcer på tværs af grænser, fx øget samarbejde mellem centers of excellence inden for ØKS-området
- Projekter, der øger kapacitetsudnyttelsen i forskningsinfrastrukturer i ØKS-området
- Projekter, der øger samarbejdet på tværs af sektorer ved at analysere samarbejdspotentialerne og implementere intelligente specialiseringsstrategier
- Grænseoverskridende samarbejde mellem klynger og forskningsinstitutter
- Projekter, der bygger på samarbejde mellem stærke forskningsmiljøer, som udpeges i de regionale innovationsstrategier
- Projekter, der øger samarbejde, viden og kapacitet for at forbedre havmiljøets tilstand i ØKS-området
- Oprettelse af grænseoverskridende inkubatorer, iværksætteruddannelser, studenterdrevne innovations- og iværksætterprojekter på universiteterne, fx studentervæksthuse og midler til studenterdrevne nyetablerede virksomheder

- Projekter, der øger den internationale interaktion mellem parterne i ØKS og parter i Østersøområdet, Nordsøområdet, EU og globalt

Investeringsprioritering 1.2: Bedre effekter af regionale innovationssystemer. (fremme erhvervslivets F&I-investeringer, produkt- og tjenesteudvikling, teknologioverførsel, social innovation og public service-applikationer, stimulering af efterspørgsel, netværkssamarbejde, klynger og åben innovation ved hjælp af intelligent specialisering. Støtte teknologisk og anvendt forskning, pilotlinjer, hurtige produktvalideringsforanstaltninger, avanceret produktionskapacitet og første produktion inden for centrale nøgleteknologier og formidling af teknologier til anvendelse inden for alle områder).

Hensigten med denne investeringsprioritering er at forbedre erhvervslivets og de øvrige samfundssektors evne til at udnytte forskningsresultater og kompetencer i forskningssektoren, at fremme erhvervslivets investeringer i forskning og innovation samt at medvirke til kommercialisering af innovationer ved at støtte gennemførelsen af pilot-, test- og demonstrationsprojekter. Der skal blandt andet gøres en indsats for at overføre teknologi og viden fra forskning til erhvervslivet. Erhvervslivet og andre samfundssektorer får også mulighed for at deltage i udarbejdelsen af strategier og samarbejdsprojekter med udgangspunkt i regionale innovationsstrategier. Med et stærkt engagement fra forskellige aktører kan intelligente løsninger udvikles i fællesskab, hvilket kan fungere som en løftestang for privat investering i forskning og innovation.

Specifikt mål 1.2.1: Øget samarbejde mellem alle de relevante aktører fra forskning til markedet for bedre at kunne bruge ny viden

Specifikt mål 1.2.2: Øge erhvervslivets investeringer i forskning og innovation

Specifikt mål 1.2.3: Øget markedsintroduktion og accelereret kommercialisering

Typer af aktiviteter:

- Projekter, som styrker innovationssamarbejdet mellem de mange forskellige aktører i Fol-kæden fra udbud til efterspørgsel. Disse projekter skal øge forståelsen og kapaciteten til tættere at integrere Fol-indsatser med demonstrationer og pilotprojekter gennem intelligente reguleringer og standarder samt efterspørgselstiltag, især offentlige indkøb
- Projekter, der letter overførsel af viden mellem forskningsinstanser og erhvervslivet, heriblandt små og mellemstore virksomheder
- Projekter, der udvikler nye former for udnyttelse og overførsel af viden og teknologi, der fører til kommercialisering
- Projekter, der bygger på tidligere erfaringer med udnyttelse af viden samt overføring af viden og teknologi, der fører til kommercialisering, og som kan løfte samarbejdet op på nye niveauer og give ny udvikling til regionen
- Projekter, der fører til kompetenceformidling som blandt andet har fokus på at øge små og mellemstore virksomheders adgang til ny viden og innovation.
- Pilotprojekter hvori demonstration og test, der fører til praktisk anvendelige metoder og modeller for udnyttelse og kommercialisering af ny viden
- Støtte af social iværksætterlyst, dvs. projekter, der støtter innovative løsninger på samfundsproblemer baseret på forretningsmæssige metoder
- Projekter, der udvikler nye klynger og udnytter de kompetencer, der identificeres i de regionale innovationsstrategier og har forudsætninger for at blive profileret som et styrkeområde i ØKS-området
- Projekter, der øger den internationale interaktion mellem parterne i ØKS og parter i Østersøområdet, Nordsøområdet, EU og globalt

Tematisk mål 2: At støtte overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer

En stor del af regionerne i ØKS-området har strategier for deres klimaarbejde, og mange har ambitioner om at blive fossilfrie eller kuldioxid-neutrale i fremtiden med tydelige udviklingsmål for fx biogas, vindkraft, elbiler eller "grøn omstilling". Klimamæssige udfordringer kræver samarbejde over landegrænser. ØKS-området kan give den kritiske masse, som der er brug for. Programmets geografiske område har et positivt klima- og miljøimage og stærke, delvis komplementære erhvervs- og kompetencemiljøer, hvilket er en styrke, som kan udvikles til en konkurrencefordel, både hvad angår et godt levested og udvikling af grøn energiteknologi – en

vækst-niche, der kan give nye eksportmarkeder. At ØKS-området er forbundet af et fælles hav giver også en grund til samarbejde inden for miljø- og klimaområdet.

Dette tematiske mål muliggør en offensiv klimamålsætning rettet mod erhvervslivet, hvad angår for eksempel alternative energikilder, byplanlægnings spørgsmål og udvikling af energiteknologi, tjenesteydelser og produkter. Det tematiske mål er på tværs af sektorer og koblet til både forskning, teknisk udvikling og innovation samt arbejdsmarkedet. Den tydeligste kobling er imidlertid til temaet bæredygtig transport.

Investeringsprioritering 2.1: Fremme produktion og distribution af energi fra vedvarende energikilder.

Øget produktion af vedvarende energi indebærer ofte en decentraliseret produktion. For en øget grænseoverskridende udnyttelse af vedvarende energi er der behov for et bedre og mere intelligent distributionsnet. For at nå målet om en overgang til en økonomi med lav CO₂-udledning kræves der både ny viden, og at den eksisterende viden udnyttes bedre. Der behøves indsatser inden for forskning og udvikling samt innovationsfremmende tiltag.

Et bedre og mere intelligent distributionsnet gør det muligt at udnytte de perioder, hvor produktionen og forbruget af de forskellige energikilder topper. En mere effektiv og jævn udnyttelsesgrad samt lagring af overskudsenergi resulterer i mindre energitab mellem producenter og brugere.

Specifikt mål 2.1.1: Bedre og mere intelligent distributionsnet, bedre og mere effektiv anvendelse og lagring af overskudsenergi, øget samarbejde, udvikling af tekniske løsninger samt bedre og mere intelligente energinet.

Typen af aktiviteter:

- Øget produktion af lokal og vedvarende energi
- Test og demonstration af innovativ teknologi
- Samarbejde om udvikling af lokale og regionale energiplaner, heriblandt udvikling af ledningsnet
- Cradle-to-Cradle²: Udveksling af erfaringer, systemer og modeller til at genbruge, genvinde og udnytte restprodukter
- Kompetence i og viden om hele kredsløbet
- Grænseoverskridende tiltag, der bidrager til en mere sikker, effektiv og intelligent energidistribution
- Udvikling af en sammenkoblet og standardiseret opladningsinfrastruktur til bæredygtig energi i transportsektoren
- Projekter, der kobler FoU-sektor, erhvervsliv og offentlig virksomhed sammen på tværs af regionen med det formål af udnytte kapacitet, ressourcer og kompetencer
- Udvikling og test af energiledningssystemer (smart grid)
- Tiltag, der fremmer fælles energistyring og kraftudveksling i ØKS-regionen, for eksempel ved at udnytte grænseregional synergi i udbud og efterspørgsel (eksport af vandkraft fra Norge til Danmark, når lagrene er fulde i Norge, og det blæser for lidt i Danmark, og eksport af vindkraft til Norge, når situationen er modsat)

Investeringsprioritering 2.2: Fremme energieffektivitet og SMV's brug af vedvarende energi.

Øget energieffektivitet er et af de mest effektive måder til at sikre en stabil og sikker energiforsyning på i Europa og samtidig mindske udslippet af drivhusgasser og anden luftforurening. Der er et betydeligt potentiale for energibesparelser ved såvel byggeri, transport og produkter som produktionsprocesser.

Specifikt mål 2.2.1 Øget energieffektivitet, som giver besparelser i fremstillingsprocesser af både byggeri, transport og produkter

² Cradle-to-Cradle er en teori og et værktøj, der indebærer et helhedsperspektiv på produktdesign og organisering af produktionsprocesser. Produkterne skal i alle livsfaser udlede og afgive mindst mulig forurening og affald. Ved at planlægge alle livsfaser i udviklingen og produktionen af et produkt kan restprodukterne bruges som komponenter og materialer i andre fremstillingsprocesser. På samme måde kræves det, at produkter udformes, så bestanddelene nemt skal kunne genbruges.

Typer af aktiviteter:

- Projekter, der tester og demonstrerer innovativ teknik
- Projekter, der udvikler og implementerer energiplanlægning, energi- og miljøstyringssystemer i erhvervslivet
- Cradle-to-Cradle: Udveksling af erfaringer, systemer og modeller til at genanvende, genindvinde og udnytte restprodukter
- Projekter, der udvikler og tester bæredygtige distributionssystemer, herunder systemer til lokalproducerede varer
- Projekter, der støtter energieffektiv produktion og distribution
- Tiltag, der fremmer lavenergibyggeri og energieffektivitet
- Projekter, der støtter udvikling af grøn turisme
- Projekter, der støtter overgangen til vedvarende energi – for eksempel taxi, godsdistribution, persontransport.

Investeringsprioritering 2.3: Støtte energieffektivitet og brugen af energi fra vedvarende energikilder i offentlige infrastrukturer, og boligsektoren.

Ved at indtage en mere aktiv rolle som ejer og udvikler kan den offentlige sektor gennem sin rolle som indkøber være et forbillede og den drivende kraft for teknologisk og erhvervsudvikling. Potentialet for energieffektivisering er stort i den offentlige sektor, der på grund af sin store andel af fast ejendom bør være den drivende kraft i udviklingen. Et godt samspil mellem det private erhvervsliv og den offentlige sektor er en vigtig forudsætning for at udvikle og producere bæredygtig energi.

Specifik mål 2.3.1 Besparelse af udgifter i offentlig virksomhed i forbindelse med reduceret energiforbrug og øget anvendelse af bæredygtig energi.

Typer af aktiviteter:

- Øget anvendelse af lokal og vedvarende energi inden for de offentlige infrastrukturer, offentligt byggeri og boligsektoren.
- Lokal og regional energiplanlægning
- Udveksling af erfaringer, systemer og modeller til at genanvende, genindvinde og udnytte restprodukter
- Tiltag, der øger andelen af offentlige rejser, som gennemføres med bæredygtig energi
- Kompetence til øget anvendelse af behovsdrivet innovation og teknologiudvikling
- Projekter, der mobiliserer og skaber fælles forståelse
- Energieffektiv produktion og distribution
- Tiltag, der fremmer lavenergibyggeri og energieffektivitet

Tematisk mål 3: At fremme bæredygtig transport og afskaffelse af flaskehalsproblemer i vigtige netinfrastrukturer

Effektiv transport er af stor betydning for muligheden for at udvikle en sammenhængende, attraktiv og tilgængelig grænseoverskridende region. Øget tilgængelighed i et bæredygtigt og grænseregionalt perspektiv bidrager også til erhvervslivets internationale konkurrenceevne samt til at udvikle de andre tematiske mål om forskning og innovation, økonomi med lav CO₂-udledning samt beskæftigelse og arbejdskraftens frie bevægelighed. Programmet støtter ikke konkrete investeringer i fysisk infrastruktur.

Investeringsprioritering 3.1: Støtte et multinationalt fælles europæisk transportområde ved at investere i det transeuropæiske transportnet (TEN-T).

Specifikt mål 3.1.1: Forbedre tilgængeligheden til og igennem ØKS-regionen ved at støtte gennemførelsen og optimere udnyttelsen af prioriteringsprojekter og udviklingen af core-nettet i TEN-T

Typer af aktiviteter:

- Aktiviteter, der bidrager til mere effektiv gennemførelse og optimal udnyttelse af planlagte TEN-T-projekter og/eller udvikling af korridorer og knudepunkter i core-nettet i TEN-T

- Udvikle indsatser, der kan styrke søtransportens og havmotorvejenes rolle som en søfartsdimension af core-nettet i TEN-T
- Undersøge behovet for og mulighederne for nye og forbedrede grænseoverskridende forbindelser for personer og gods, herunder planer/strategier til at fjerne tekniske og organisatoriske flaskehalse
- Udvikle forslag til alternative forbindelser, der fjerner eller mindsker trængselsproblemer

Investeringsprioritering 3.2: Forbedre regional mobilitet ved at forbinde sekundærer og tertiære knudepunkter sammen med TEN-T-infrastrukturen.

Specifikt mål 3.2.1: Styrke koblingen til core-nettet (TEN-T) for borgere og virksomheder i de områder i regionen, der har længere afstand og færre transportmuligheder til arbejde, uddannelse samt knudepunkter til omlastning af gods og eksportvarer. Den maksimale transporttid til det nærmeste knudepunkt i core-nettet i TEN-T bør ikke overstige to timer

Typen af aktiviteter:

- Udvikle strategier og løsninger til effektiv tilslutning af sekundære knudepunkter (havne, terminaler osv.) og korridorer med core-nettet inden for TEN-T med en passende transportmåde
- Udvikle tiltag til at aflaste knudepunktshavne og lette mere bæredygtig transport til og fra indlandet ("dryports", "hub – hinterland")
- Styrke små og mellemstore havnes markedsposition og konkurrenceevne i transportsystemet
- Sikre let tilgængelighed for internationale lufthavne til regional fly- og landtransport

Investeringsprioritering 3.3: Udvikle miljøvenlige lavemissionstransportsystemer og fremme bæredygtig mobilitet i byerne, herunder flod- og søtransport, havne og multimodale forbindelser.

Specifikt mål 3.3.1: Udvikle grønne transportkorridorer, som er kendetegnet ved bæredygtige logistikløsninger, integrerede logistikplaner med optimal udnyttelse af trafikformer, harmoniserede regelsæt, koncentration af national og international godstrafik, effektive og strategisk placerede omlastningspunkter med støttende infrastruktur og en platform til udvikling og demonstration af innovative logistikløsninger.

Specifikt mål 3.3.2: Færre transportrelaterede miljøproblemer i og omkring byer.

Typen af aktiviteter:

- Udvikle grønne grænseoverskridende transportkorridorer med effektiv logistik samt strategier til styring og gennemførelse
- Udvikle tiltag til at forbedre jernbanernes pålidelighed og konkurrenceevne til støtte for gennemførelsen af EU's jernbanepakke nr. IV
- Undersøge og teste forskellige former for intelligente transportsystemer (ITS), der integrerer relevante transportmidler og fremmer multimodale rejser
- Udvikle, teste og lancere nye løsninger til brændstof med lav CO₂-udledning og motorteknologi med tilhørende infrastruktur til opladning og påfyldning
- Udvikle løsninger, værktøjer og metoder for at gøre søfarten mere miljøvenlig i tråd med internationale og europæiske direktiver
- Tiltag til mere miljøvenlige og effektive flyrejser samt drift af lufthavne
- Udvikle løsninger/metoder, som fremmer mere bæredygtig og brugervenlig bytrafik, inklusive udvikling af organisationsstrukturer, virksomhedsmodeller, finansiering og planlægning af tiltag til at mindske transportbehovet og optimere transportstrømmen ("mobility management", integreret arealanvendelse og transportplaner)
- Udvikling af miljøvenlig passagertrafik via søvejen i urbane miljøer
- Udvikling af skræddersyede initiativer for tilgængeligheden til landdistrikter/regioner i tyndt befolkede områder, herunder løsninger til distancearbejde og studier, e-sundhedspleje og efterspørgselsstyret kollektivtrafik.

- Udvikle tiltag for at øge gang- og cykeltrafik, der kan bidrage til fælles standarder og løsninger i ØKS-regionen
- Organisation af uddannelse til effektiv og bæredygtig kørselsadfærd – miljøvenlig kørsel

Tematisk mål 4: At fremme beskæftigelsen og støtte arbejdskraftens mobilitet

Udfordringerne her kræver en afstemning af uddannelse og arbejdsmarkedet og en øget fleksibilitet over grænserne. For at håndtere fremtidige udfordringer kræves et fleksibelt arbejdsmarked, der sikrer arbejdskraftens frie bevægelighed og dermed øger mulighederne for at regionens erhvervsliv kan vokse og udvikle sig. Målttede indsatser for vækstiværksættere vil kunne opnå en kritisk masse ved at arbejde på tværs af grænserne. Udvikling af fælles rådgivningsprogrammer for iværksættere og inkubatorindsatser kan desuden øge tilgængeligheden til markedsmuligheder og dermed øge beskæftigelsen i ØKS-regionen. Der kræves indsatser, der på et strategisk plan analyserer den regionale arbejdsmarkedssituation, og som derigennem styrker samarbejdet omkring en aktiv arbejdsmarkedspolitik. For at håndtere fremtidige udfordringer på arbejdsmarkedet skal der være arbejdskraft, der er rustet til at fungere i en grænseoverskridende kontekst. Samarbejdet mellem arbejdsmarkedets parter og uddannelsessystemet er derfor af stor betydning, ikke mindst når det drejer sig om at fastsætte standarder til fælles meritvurdering og certificering af uddannelsesmæssige og faglige kvalifikationer.

Investeringsprioritering 4.1: Udvikle erhvervsinkubatorer og investeringsstøtte til selvstændige erhvervs virksomheder, mikrovirksomheder og virksomheds etablering.

Specifikt mål 4.1.1: Øget beskæftigelse i regionen og et stærkt regionalt erhvervsliv i såvel et lokalt som globalt perspektiv.

Typen af aktiviteter:

- Etablering af grænseoverskridende samarbejde mellem inkubatorsamarbejde
- Virksomhedsrådgivning på et grænse-regionalt arbejdsmarked
- Metodeudvikling, støtte og rådgivning til virksomheder i nye brancher
- Udvikling af iværksætteruddannelser
- Fjernelse af formelle samt uformelle grænsebarriere for erhvervslivet
- Skabelse af grænseoverskridende virksomhedsnetværk og samarbejdsplatforme
- Oprettelse af brancheråd og klyngesamarbejde

Investeringsprioritering 4.2: Integration af grænseoverskridende arbejdsmarkeder, herunder bevægelighed over grænserne, fælles lokale beskæftigelsesinitiativer og fælles uddannelse.

Specifikt mål 4.2.1: Et velfungerende grænseoverskridende arbejdsmarked i Øresund-Kattegat-Skagerrak. Bedre afstemning mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft samt øget synergi til at overvinde forskelle og konjunkturmæssige forandringer. Grænsebarriere på uddannelses- og arbejdsmarkedet skal fjernes.

Typen af aktiviteter:

- Øge samarbejdet omkring grænseoverskridende praktik- og uddannelsesmuligheder i regionen, med særlig fokus på unge
- Skabe grænseoverskridende regional synergi på arbejdsmarkedet
- Udvikle grænse-regionale arbejdsmarkedsanalyser og statistiksamarbejde
- Harmonisering af uddannelse og certificering for arbejdstagere
- Forbedret information og rådgivning for grænsependlere og erhvervslivet.
- Fjerne administrative og mentale grænsebarriere
- Indsatser for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft
- Indsatser for at mindske ungdomsarbejdsløsheden ved at udnytte grænseoverskridende synergi og komplementaritet i udbud og efterspørgsel på arbejdskraft

Bilag 1: Komplet indholdsfortegnelse til det endelige programdokument

1	FORBEREDELSE AF DET OPERATIONELLE PROGRAM	6
2	STRATEGI FOR PROGRAMMETS BIDRAG TIL EUROPA 2020	9
2.1	STRATEGI FOR PROGRAMMETS BIDRAG TIL EUROPA 2020	9
2.1.1	<i>Udfordringer og muligheder</i>	10
2.1.2	<i>Sverige, Danmark, og Norges bidrag til gennemførelse af Europa 2020 – statusrapport 2013</i>	11
2.1.3	<i>Motivering af valg af mål og tilhørende investeringsprioriteringer</i>	13
2.2	MOTIVERING AF FORDELING AF MIDLER	22
3	BESKRIVELSE AF DE PRIORITEREDE OMRÅDER	29
	PRIORITERET OMRÅDE 1: INTELLIGENT VÆKST	29
3.1	TEMATISK MÅL 1: AT STYRKE FORSKNING, TEKNOLOGISK UDVIKLING OG INNOVATION	29
3.1.1	INVESTERINGSPRIORITERING 1.1: <i>Stærkere strukturer for forskning og innovation</i>	31
3.1.1.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 1.1</i>	32
3.1.1.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	33
3.1.1.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	34
3.1.1.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	34
3.1.1.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	34
3.1.2	INVESTERINGSPRIORITERING 1.2: <i>Bedre effekter af regionale innovationssystemer</i>	35
3.1.2.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 1.2</i>	36
3.1.2.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	37
3.1.2.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	38
3.1.2.4	<i>Planlagt support til stor projekter</i>	38
3.1.2.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	39
	PRIORITERET OMRÅDE 2: BÆREDYGTIG VÆKST	40
3.2	TEMATISK MÅL 2: AT STØTTE TIL OVERGANGEN TIL EN LAVEMISSIONSØKONOMI I ALLE SEKTORER (4)	40
3.2.1	INVESTERINGSPRIORITERING 2.1: <i>Fremme produktion og distribution af vedvarende energi</i>	41
3.2.1.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 2.1</i>	42
3.2.1.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	43
3.2.1.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	44
3.2.2	INVESTERINGSPRIORITERING 2.2: <i>Fremme energieffektivitet og anvendelse af bæredygtig energi i virksomheder</i>	44
3.2.2.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 2.2</i>	46
3.2.2.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	47
3.2.2.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	47
3.2.3	INVESTERINGSPRIORITERING 2.3: <i>Støtte energieffektivitet og anvendelse af vedvarende energi inden for offentlige infrastrukturer, offentligt byggeri og inden for boligsektoren</i>	48
3.2.3.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 2.3</i>	49
3.2.3.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	49
3.2.3.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	50
3.3	TEMATISK MÅL 3: AT FREMME BÆREDYGTIG TRANSPORT OG AFSKAFFELSE AF FLASKEHALSPROBLEMER I VIGTIGE NETINFRASTRUKTURER (7)	51
3.3.1	INVESTERINGSPRIORITERING 3.1: <i>Støtte et multimodalt fælles europæisk transportområde ved at investere i det tværeuropæiske transportnet (TEN-T)</i>	53
3.3.1.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 3.1</i>	55
3.3.1.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	56
3.3.1.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	56
3.3.1.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	57
3.3.1.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	57
3.3.2	INVESTERINGSPRIORITERING 3.2: <i>Fremme regional bevægelighed ved at koble sekundære og tertiære knudepunkter sammen med TEN-T-infrastrukturen</i>	57
3.3.2.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 3.2</i>	58
3.3.2.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	59
3.3.2.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	59
3.3.2.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	59
3.3.2.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	59

3.3.3	<i>INVESTERINGSPRIORITERING 3.3: Udvikle miljøvenlige transportsystemer med lav CO2-udledning og fremme bæredygtig bytrafik, herunder flod- og søtransport, havne og multimodale forbindelser</i>	60
3.3.3.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 3.3</i>	61
3.3.3.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	66
3.3.3.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	62
3.3.3.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	62
3.3.3.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	62
	PRIORITERET OMRÅDE 3: INKLUDERENDE VÆKST	63
3.4	TEMATISK MÅL 4: AT FREMME BESKÆFTIGELSEN OG STØTTE ARBEJDSKRAFTENS MOBILITET	63
3.4.1	<i>INVESTERINGSPRIORITERING 4.1: Udvikle erhvervsinkubatorer og investeringsstøtte til selvstændige erhvervsvirksomhed, mikrovirksomheder og virksomhedsetablering</i>	63
3.4.1.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 4.1</i>	65
3.4.1.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	66
3.4.1.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	67
3.4.1.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	67
3.4.1.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	67
3.4.2	<i>INVESTERINGSPRIORITERING 4.2: Integration af grænseoverskridende arbejdsmarkeder, herunder bevægelighed over grænserne, fælles lokale beskæftigelsesinitiativer og fælles uddannelse.</i>	68
3.4.2.1	<i>Aktiviteter, der kan støttes under investeringsprioritering 4.2</i>	69
3.4.2.2	<i>Udvælgelse af projekter</i>	70
3.4.2.3	<i>Finansielle instrumenter</i>	71
3.4.2.4	<i>Planlagt support til store projekter</i>	71
3.4.2.5	<i>Resultatsindikatorer for investeringsprioriteringen</i>	71
	PRIORITERET OMRÅDE 4: TEKNISK STØTTE	73
3.5	RESULTATRAMME (PERFORMANCE FRAMEWORK BY PRIORITY AXIS)	73
3.5.1	<i>Indsatskategori</i>	73
4	FINANSIERINGSPLAN	75
4.1	FINANSIERING PR. ÅR	75
4.2	FINANSIERING PR. INDSATSOMRÅDE	75
4.3	FINANSIERING PR. INDSATSOMRÅDE OG TEMATISK MÅL	75
5	INTEGREREDE FREMGANGSMÅDER TIL TERRITORIAL UDVIKLING	76
5.1	CLLD	76
5.2	BÆREDYGTIG BYUDVIKLING	76
5.3	ITI	76
5.4	KOORDINERING AF SAMARBEJDSAKTIVITETER OG MAKROREGIONALE STRATEGIER (FX ØSTERSØSTRATEGIEN)	77
6	SPECIFIKKE BEHOV I OMRÅDER TYNGET AF FATTIGDOM, DISKRIMINERING OG SOCIAL UDSÆTTELSE	79
7	SPECIFIKKE BEHOV I REGIONER MED DEMOGRAFISKE ULEMPE (TYNDT BEFOLKET)	79
8	MYNDIGHEDER ANSVARLIGE FOR GENNEMFØRELSE, KONTROL OG REVISION	80
8.1	ANSVARLIGE MYNDIGHEDER	80
8.2	PARTNERSKABETS DELTAGELSE I GENNEMFØRELSEN	80
9	SAMARBEJDE MELLEMLONDENE EAFRD, EMFF OG ANDRE EUROPÆISKE OG NATIONALE FINANSIERINGSINSTRUMENTER OG EIB	81
10	FORHÅNDSBETINGELSER	83
11	MINDSKET ADMINISTRATIV BYRDE FOR STØTTEMODTAGERNE	85
12	HORISONTALE KRITERIER	86
12.1	BÆREDYGTIG UDVIKLING	87
12.2	LIGE MULIGHEDER SAMT IKKE-DISKRIMINERING	88
12.3	LIGESTILLING	90